

Ministerstwo Sprawiedliwości
MEDIACJE W POLSKIM SYSTEMIE PRAWA

MEDIACJA
W POLSKIM PRAWIE
CYWILNYM

Stan prawny na 1 grudnia 2012 r.

sędzia Rafał Cebula

Warszawa 2012

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Przedmiot mediacji	4
3. Mediator	5
4. Postępowanie mediacyjne	7
5. Postępowanie mediacyjne prowadzone na podstawie umowy	8
6. Postępowanie mediacyjne wszczęte na podstawie postanowienia sądu	9
7. Przebieg postępowania mediacyjnego	11
8. Końcowe czynności postępowania mediacyjnego (postępowanie, co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem)	12
9. Koszty postępowania	14
10. Przedawnienie roszczeń objętych ugodą mediacyjną	15
11. Wzory postanowień	16

Wydawca:

Ministerstwo Sprawiedliwości
00-950 Warszawa, Al. Ujazdowskie 11

ISBN 978-83-933364-4-9

© Copyright by Ministerstwo Sprawiedliwości
Warszawa 2012

P. W. "FORMATOR" sp. z o.o.
ul. Grudziądzka 163
87-100 Toruń
www.formator.pl

1. Wstęp

Pojęcie mediacji nie jest jednolicie rozumiane ani w praktyce orzeczniczej ani w literaturze fachowej. W zależności, bowiem od przedmiotu, którego mediacja dotyczy różne jej akcenty są eksponowane. Wydaje się jednak, iż istnieją pewne wspólne elementy gloszonych definicji mediacji, które wymykają się ze spornej sfery, a które mogą być podstawą do skonstruowania najogólniejszej definicji. Mianowicie, mediacja to dobrowolne i poufne porozumiewanie się stron znajdujących się w konflikcie w obecności bezstronnej i neutralnej trzeciej osoby-mediatora¹. Tak rozumiana mediacja wyjaśnia istotę tego pojęcia, wskazuje, iż jej celem jest dojście do ugody satysfakcjonującej uczestników postępowania mediacyjnego. W zaprezentowanym pojęciu mediacji na czoło wysuwa się zagadnienie ugody, a więc czegoś, co jest nierozzerwalnie związane z procesem cywilnym.

Idea ugodowego załatwienia sporu od dawna² przyświeca procesowi cywilnemu w każdej niemalże jego fazie. Wyrazem tego są liczne przepisy kpc (art. **art. 10 kpc**), które nawet przyjmują formę powinności, jak to ma miejsce w normie **art. 223 § 1 kpc**, gdzie można przeczytać, iż „przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania,...”. Nie może zatem dziwić, iż ustawodawca poszukując dalszych rozwiązań w kierunku usprawnienia procesu sądowego powołał do życia instytucję mediacji w sprawach cywilnych³. Jest to bez wątpienia krok w stronę unowocześnienia procesu cywilnego, będący alternatywą wobec tradycyjnego modelu postępowania sądowego.

Nowelizując kodeks postępowania cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁴ ustawodawca wprowadził instytucję umożliwiającą stronom pojednanie się, rozwikłanie sporu (zawarcie ugody) przy ścisłym zaangażowaniu ich własnego działania i przy uczestnictwie podmiotu trzeciego (mediatora) nie będącego sądem. Mediacja umiejscowiona jest w oddziale 1 rozdziału 1, działu II, tytułu VI, księgi pierwszej, części pierwszej w art. Od 183¹ do 183¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Postępowanie mediacyjne w polskim prawie cywilnym wpisuje się też w ogólnosiwiatową tendencję stosowania ADR-u (alternatywnych metod rozwiązywania sporu)⁵. Normatywnym wyrazem tej tendencji niech będzie chociażby Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/EC z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych⁶.

Sama mediacja (postępowanie mediacyjne) nie jest obca praktyce Sali sądowej. Pierwsze próby kierowania spraw do mediacji podjęte zostały w połowie lat 90 tych

¹ *Kodeks Etyki Mediatora*, Polskie Centrum Mediacji, Warszawa 2003r. str. 5;

² Art. 231 § 1 dkpc: Przewodniczący powinien we właściwej chwili, jeżeli to uważa za możliwe, skłaniać strony do pojednania (KPC z dnia 25 sierpnia 1950 r. Dz.U.50.43.394);

³ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, kodeks cywilny i ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. u. z 9 września 2005r. Nr 172, poz. 1438), z późn. zm.;

⁴ *Ibidem*;

⁵ Szerzej na ten temat E. Gmurzyńska *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym, zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007 r. str. 1-35, nadto A. Kalisz, E. Prokop-Perzyńska *Mediacja cywilno-prawna w kontekście uregulowań polskich i europejskich: w Alternatywne formy rozwiązywania sporów prawnych w teorii i praktyce*, Opole 2008 r.;

⁶ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej z dnia 24 maja 2008 r., OJL136;

ubiegłego wieku⁷. Natomiast szczegółowe ramy postępowania mediacyjnego zostały nakreślone w 2001 r. w sprawach nieletnich na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich⁸. Z kolei w postępowaniu karnym mediacja oparciu znalazła w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych⁹ (wydanego na podstawie **art. 23a § 5 kpk**). Trzeba jednak zwrócić uwagę, iż sama mediacja wywodzi się właśnie ze spraw cywilnych¹⁰, których zakres jest w praktyce nieograniczony, obejmujący sprawy rozpoznawane w wydziałach cywilnych, rodzinnych, pracy¹¹ czy wreszcie w tzw. Sprawach gospodarcze.

Kilkuletnie doświadczenia mediacji w polskim prawie dają podstawę do pozytywnej oceny skuteczności jej stosowania¹², zwłaszcza pod kątem korzyści jakie ona niesie dla wymiaru sprawiedliwości¹³. Jak podkreśla się w bogatej literaturze przedmiotu postępowanie mediacyjne pozwala na oddanie procesu rozstrzygania sporu samym zainteresowanym, którzy w ten sposób mogą kształtować własną rzeczywistość społeczno-prawną. Nie jest to bez znaczenia, albowiem pojednane strony zdecydowanie rzadziej wracają do sądu w ramach kontynuacji sporu, aniżeli ci, których konflikt rozstrzygnął sąd. Inną niezwykle ważną korzyścią wynikającą z mediacji jest uchronienie samego procesu sądowego przed niepotrzebną przewlekłością, przedłużającymi się czynnościami procesowymi, angażowaniem licznych świadków, powoływaniem biegłych art. Wszystko to oczywiście przy okazji pomniejsza ogromne koszty samego postępowania sądowego. Najważniejsze jednak, co można uzyskać z mediacji to przede wszystkim fakt, iż podmioty konfliktu będą miały szansę rzeczywistego rozwikłania sporu i to w sposób odformalizowany, bez przeżywania skomplikowanego, często niezrozumiałego dla nich „scenariusza” procesowego.

2. Przedmiot mediacji

Zgodnie z treścią znowelizowanego art. 10 kpc „w sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd powinien w każdym stanie postępowania dążyć do ich ugodowego załatwienia. W tych sprawach strony mogą także zawrzeć ugodę przed mediatorem”. Przepis ten wychodzi z założenia, że ugodowe załatwienie sprawy jest najkorzystniejszym rozwiązaniem dla stron. Nie będzie to jednak oznaczało, iż przywołana wyżej norma jest podstawą do zakończenia sporu dla wszystkich

⁷ Dobrochna Wójcik, *Instytucja mediacji w sprawach nieletnich w Polsce (teoria i praktyka)*, w: „Mediator”, nr 25, 2/2003, str.29-33;

⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz. U. z dnia 6 czerwca 2001r.); Sędzia Sądu Rejonowego w Zorach B. Wajerowska - Oniszczuk *Mediacja w sprawach nieletnich*, w: „Mediator”, nr 30, 3/2004, str. 17-24;

⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. z dnia 26 czerwca 2003 r. nr 108, poz. 1020); Sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie A. Rękas „Mediacja w polskim prawie karnym”, Oficyna Wydawnicza MS, Warszawa 2004 r.;

¹⁰ I. Orłowska *Czy tylko mediacja pomiędzy sprawcą a ofiarą*, w: „Mediator”, nr 20, 1 /2002, str. 41 -42;

¹¹ Zgodnie z treścią art. 477¹² kpc nie jest możliwe zawarcie ugód w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Wniosek stąd taki, iż nie jest też możliwe w tych sprawach zawieranie ugód mediacyjnych a zatem i postępowanie mediacyjne nie jest dopuszczalne.

¹² Prezes Trybunału Konstytucyjnego M. Safjan, *Tezy wystąpienia na Konferencji: Mediacja w Krajach Unii Europejskiej w Polsce*, w: „Mediator”, nr 25, 2/2003, str. 5-8;

¹³ Sędzia sądu Rejonowego w Gliwicach – G. Stankiewicz *Chimiak Zastosowanie instytucji mediacji w Sądzie Rejonowym w Gliwicach od 1999 roku do chwili obecnej*, w: „Mediator”, nr 25, 2/2003, str. 35-37; A. Rękas *Mediacja w teorii i Praktyce*, Stalowa Wola 2009 r. str. 155-166;

postępowani cywilnych. Spod regulacji tego przepisu wyłączone są bowiem sprawy, w których zawarcie ugody jest niedopuszczalne. Trzeba stwierdzić, iż katalog tych spraw, (które nie mogą być przedmiotem ugody) jest niewielki. Przykładowo można wymienić sprawy z zakresu prawa rodzinnego art. o ustalenie ojcostwa lub macierzyństwa, sprawy o ubezwłasnowolnienie, sprawy z zakresu prawa osobowego art. uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu, sprawy z zakresu prawa spadkowego art. stwierdzenie nabycia spadku, czy wreszcie tzw. Sprawy rejestrowe. Zdecydowana większość pozostałych spraw może być przedmiotem mediacji. Oczywiście najprościej można je przedstawić wedle tradycyjnego podziału, a więc jako sprawy gospodarcze, cywilne, rodzinne oraz sprawy z zakresu prawa pracy¹⁴. Odwołanie się do takiego podziału jest konieczne także ze względu na przedmiot mediacji. W zależności bowiem od tego co jest przedmiotem sporu, warunkowana jest prawidłowa decyzja co do wyboru osoby mediatora. W ten sposób realizowana będzie **zasada fachowości mediatora**. Inną wiedzę musi mieć bowiem mediator uczestniczący w postępowaniu w sprawach gospodarczych, posiadający rozeznanie w stosunkach handlowych. Inną z kolei wiedzę musi mieć mediator w sprawach rodzinnych, potrafiący rozpoznać specyficzne i trudne źródła konfliktów między osobami bliskimi. Odmienne spojrzenie pojawia się natomiast przy tzw. Sprawach cywilnych, gdzie w grę wchodzi często stosunki sąsiedzkie, a więc niewielkich zbiorowości, w których mieszą się kwestie majątkowe z emocjonalnymi art. tzw. Sprawy gruntowe. Właściwą sobie specyfikę mają także sprawy z zakresu prawa pracy.

3. Mediator

Rola mediatora w postępowaniu mediacyjnym nie jest łatwa. Wymaga się od niego nie tylko znajomości technik prowadzenia mediacji¹⁵, ale również szczególnych predyspozycji. Tą ostatnią właściwość można ująć w utartym powiedzeniu samych mediatorów: „*Mediatorze, jeśli zważysz, że często poręczasz ludzi lub grozisz im, jeśli chcesz ich „na siłę” przekonywać do tego co tobie wydaje się najlepsze i jeśli nie potrafisz się zmienić – zrezygnuj z działalności mediatora*”. Mediator pomaga w wypracowaniu porozumienia między zwaśnionymi stronami¹⁶. Ułatwia im rozmowę, zadaje pytania, łagodzi napięcia w jej trakcie, rozpoznaje źródła konfliktu, jak również ocenia realność składanych przez strony propozycji ugodowych. Jego zadaniem jest również sformalizowanie samego przebiegu postępowania mediacyjnego przez sporządzenie odpowiedniego protokołu oraz uwzględnienia w nim treści ugody. Na nim też spoczywa cała organizacja posiedzenia mediacyjnego.

Zgodnie z treścią art. 183² § 1 kpc mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych. *Prima facie* wydaje się, iż jest to szerokie, wręcz nieograniczone ujęcie tego, kto może zostać mediatorem. Przy interpretacji omawianego przepisu nie można jednak tracić z pola widzenia samej istoty postępowania mediacyjnego i zasad nim rządzonych, wypracowanych wedle międzynarodowych standardów. Jest to warunek konieczny. Jeśli chcemy, aby mediacja była rzetelnie przeprowadzona, mediator musi się kierować

¹⁴ A. Arkuszewska, M. Bosak *Mediacja jako metoda rozwiązywania indywidualnych i zbiorowych sporów z zakresu prawa pracy sądy polubowne i mediacja* Warszawa 2008 s. 172;

¹⁵ J. Waluk, *Konflikt - Mediacja w praktyce. Prawo a rozwiązywanie sporów*; Warszawa, 2003 r. str. 15-17; M. Bialecki *Mediacja w postępowaniu cywilnym* Warszawa 2012 r., str. 95-99;

¹⁶ J. Waluk, *Konflikt - Mediacja w praktyce. Prawo a rozwiązywanie sporów*, Warszawa 2003 r., str. 17;

ugruntowanymi już zasadami mediacji, zwłaszcza, że zgodnie z treścią **art. 183⁸ § 2 kpc**, tylko raz w toku postępowania można skierować strony do mediacji. Jeżeli zostanie ona przeprowadzona niefachowo, zaprzepaści się szansę bezkonfliktowego zakończenia sporu.

Wspomniana wcześniej **zasada fachowości** wymaga od każdego mediatora przeszkolenia w kierunku prowadzenia mediacji¹⁷. Mediacja jest skomplikowanym procesem, wymagającym od mediatora art. aktywnego słuchania, właściwej oceny na jakim etapie sporu są strony. Nie da się jednak tego osiągnąć bez odpowiedniego przygotowania.

Od mediatora wymaga się również bezstronności (**art. 183³ kpc**). Oznacza to, iż mediator musi być wolny od jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby wywoływać wątpliwość co do jego bezstronności. Mediator nie powinien zatem wyróżniać żadnej ze stron, czy też pozostawać z nią w jakiegokolwiek więzi emocjonalnej, majątkowej art. – **zasada bezstronności**.

Z zasadą bezstronności wiąże się nierozzerwalnie **zasada bezinteresowności**, a więc niemożności czerpania przez mediatora żadnych korzyści materialnych lub osobistych z tego, co jest przedmiotem mediacji.

Zasada poufności¹⁸ to kolejna reguła rządząca mediacją, a która dotyczy osoby mediatora. Znajduje ona odzwierciedlenie w treści **art. 183⁴ § 1-3 kpc**. Zgodnie z normą § 1 tegoż przepisu postępowanie mediacyjne nie jest jawne. Oznacza to, iż nikt więcej poza mediatorem oraz stronami (także pełnomocnikami) nie powinien uczestniczyć w postępowaniu mediacyjnym, chyba że strony wyrażą zgodę na obecność osób trzecich.

Realizując zasadę poufności mediator jest obowiązany zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji (**art. 183⁴ § 2 kpc – tajemnica mediacyjna**). Niedopuszczalne jest, aby mediator ujawnił na zewnątrz okoliczności, jakie towarzyszyły mediacji. Od tego obowiązku zwolnić go mogą jednak strony, wyrażając w tym celu zgodne oświadczenia woli. Zakaz dowodowy tych okoliczności został potwierdzony w treści art. 259¹ kpc. Należy jednak pamiętać, iż zgoda stron na zwolnienie mediatora z tajemnicy musi być wyrażona wprost, w sposób jednoznaczny, który nie budzi wątpliwości. Wszak tajemnica mediacyjna jest wyjątkową sytuacją, wymagającą szczególnej ochrony prawnej.

Zwrócić trzeba w tym miejscu uwagę, iż postępowanie mediacyjne oparte jest na fundamentalnej **zasadzie dobrowolności**¹⁹ (**art. 183¹ kpc**), a ta z kolei realizować się może tylko na podstawie szczególnego stosunku zaufania, zawiązującego się między stronami o mediatorem. Podczas mediacji mediator staje się powiernikiem faktów, o których strona nie zawsze chce poinformować sąd. Dlatego też nie jest dopuszczalne przyjęcie za skuteczną dorozumianą zgodę strony lub stron na zwolnienie mediatora z tajemnicy mediacyjnej.

¹⁷ E. Gmurzyńska, *Kwalifikacje wymagane od mediatorów w staniu Floryda*, materiały konferencyjne: *Mediacja - nowa metoda rozwiązywania sporów w sprawach cywilnych*, 7 października 2005 r., Uniwersytet Warszawski, oraz *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym, zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007 r. str. 67-95; M. Bialecki *Mediacja w postępowaniu*.. op. cit. str. 95-100;

¹⁸ E. Gmurzyńska *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym, zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007 r. str. 95-116;

¹⁹ Szerzej R. Cebula *Mediacja obowiązkowa w postępowaniu cywilnym w Mediacja w teorii i praktyce* Stalowa Wola 2009 r., str. 99-103;

Normą gwarancyjną jest również przepis art. 183⁴ § 3 kpc. Zgodnie z nią bezskuteczne jest powoływanie się w toku postępowania przed sądem lub sądem polubownym na propozycje ugodowe, propozycje wzajemnych ustępstw lub inne oświadczenia składane w postępowaniu mediacyjnym²⁰.

Charakteryzując pozycję mediatora nie można pominąć innej ważnej reguły, jaką jest **zasada neutralności**. Zgodnie z jej założeniem mediatora obowiązuje neutralność wobec przedmiotu sporu. To strony muszą samodzielnie znaleźć właściwe rozwiązanie konfliktu. Mediator nie może narzucać stronom własnych rozwiązań, choćby był przekonany o ich słuszności. W ten sposób mediacja ukierunkowuje uczestników na wspólnie i odpowiedzialnie rozwiązywanie ich zawilych sytuacji życiowych.

Ustawodawca dzieli mediatorów na tzw. Stałych mediatorów (art. 183⁶ § 2 pkt 1) kpc) oraz na tzw. Nie będących stałymi mediatorami (art. 183⁶ § 2 pkt 2) kpc).

Nowelizacja kpc wprowadzona ustawą z dnia 16 września 2011 r.²¹ zmieniła krąg podmiotów mogących tworzyć listy stałych mediatorów, usuwając z art. 183² § 3 kpc pojęcie organizacji społecznej i zawodowej. Obecnie stałym mediatorem może być osoba, która została wpisana na listę stałych mediatorów, prowadzoną przez organizację pozarządową w zakresie zadań statutowych oraz uczelnie (art. 183² § 3 kpc). Podmioty uprawnione są również do tworzenia ośrodków mediacyjnych. Listy stałych mediatorów tak jak w poprzednim stanie prawnym przedkładane są prezesowi Sądu Okręgowego, który udostępnia je podległym mu sądom. Ten ostatni jest także dysponentem zgłoszonych informacji o ośrodkach mediacyjnych.

Mediatorzy nie będący stałymi mediatorami to osoby, które nie są wpisane na listę stałych mediatorów, ale powołano je *ad hoc* do prowadzenia postępowania mediacyjnego. Będzie to dotyczyć najczęściej sytuacji wszczęcia postępowania mediacyjnego przed wytoczeniem sprawy sądowej.

W sprawach małżeńskich i rodzinnych (art. 436 § 4 kpc oraz art. 445¹ kpc i art. 570² kpc) mediatorami mogą być osoby wpisane na listę stałych mediatorów, które posiadają wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadają wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogii, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych. Co godne podkreślenia ustawodawca wyraźnie preferuje w tych sprawach udział mediatorów wpisanych na listę stałych mediatorów z zaznaczeniem posiadania przez nich wyższych kwalifikacji.

Ustawodawca w jednym tylko przypadku określił, kto nie może być mediatorem w sprawach cywilnych²², otóż nie może nim być sędzia²³, chyba, że przeszedł w stan spoczynku (art. 183² § 2 kpc).

4. Postępowanie mediacyjne

Postępowanie mediacyjne można podzielić na dwa rodzaje (art. 183¹ § 2 kpc). Postępowanie prowadzone na podstawie umowy o mediację i postępowanie prowadzone na podstawie postanowienia sądu. Wybór zawsze będzie należał do stron. Jakkolwiek różne są podstawy i momenty wszczęcia tych postępowań, niemniej dla ich

²⁰ Szerzej T. Ereciński *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, Warszawa 2006 r.

²¹ Dz. U. Nr 233, poz. 1381)

²² Patrz szczególne uregulowania dotyczące mediatorów w przywołanym rozporządzeniu przyp. 8 i 9;

²³ Beniamin Overton, Sędzia Sądu Najwyższego Stanu Floryda *Sędziowie, jako mediatorzy: Konieczność przygotowania sędziów do mediacji*, materiały konferencyjne: patrz przypis 14;

ostatecznej skuteczności zawsze wymagana będzie pozytywna decyzja sądu w postaci zatwierdzenia ugody mediacyjnej.

5. Postępowanie mediacyjne prowadzone na podstawie umowy²⁴

Strony mogą skierować spór na drogę mediacji na podstawie umowy zawartej między sobą. Ustawodawca chcąc w jak największym stopniu odformalizować postępowanie mediacyjne umożliwił stronom zawarcie tej czynności prawnej z pominięciem rygorów co do jej formy. Tak więc, umowa ta będzie mogła być zawarta z zachowania formy pisemnej, jak też w sposób dorozumiany.

Kodeks postępowania cywilnego określił jednak warunki jakie powinna spełniać (art. 183¹ § 3 kpc). Przede wszystkim w umowie należy sprecyzować przedmiot mediacji art. czas i miejsce kontaktów rodzinnych, sposób korzystania z nieruchomości, wykonanie zobowiązania pieniężnego. Umowa powinna zawierać postanowienia wskazujące osobę mediatora lub sposób wyboru mediatora. Może także określać czas trwania mediacji. Trzeba jednak stwierdzić, iż brak tego ostatniego z warunków nie wpłynie na skuteczność umowy. Najczęściej, bowiem będzie tak, iż czasu samego postępowania mediacyjnego strony nie zdolają z góry określić precyzyjnie. Ten element będzie miał charakter dyscyplinujący, który może być zmieniany w zależności od postępów mediacji (skoro jednak ustawodawca go przemilczał, należy go traktować marginalnie). Podobnie przedstawia się kwestia braku wskazania osoby mediatora. I w tym wypadku nie wpłynie to na skuteczność porozumienia. Umowa może, bowiem przewidywać, iż jedna ze stron wskaże mediatora, przesyłając do niego stosowny wniosek (art. 183⁶ § 2 pkt 3) kpc).

Liberalne podejście ustawodawcy niewątpliwie daje szansę stronom już na tym etapie konfliktu zawiązanie pierwszego porozumienia, które jest wolne od zbędnego formalizmu.

O ile strony zawarły umowę o mediację, następnym krokiem będzie sporządzenie wniosku o przeprowadzenie mediacji (art. 183 kpc w zw. z art. 183⁶ § 1 kpc). Wniosek ten musi być sporządzony na piśmie i podpisany przynajmniej przez wnoszącego pismo. Wniosek powinien nadto zawierać oznaczenie stron, jak również dokładnie określenie żądania, wraz z przytoczeniem okoliczności uzasadniających żądanie. Do wniosku należy dołączyć załączniki oraz umowę o mediację o ile została zawarta na piśmie, jak również dowód doręczenia odpisu wniosku stronie, która go nie podpisała. Zachowanie tych warunków nie jest bez znaczenia dla postępowania mediacyjnego, gdyż mediator na tym etapie zapoznaje się z przedmiotem sporu i jego podmiotami. Wtedy też może w terminie tygodniowym od daty doręczenia wniosku podjąć decyzję o odmowie przeprowadzenia mediacji, powiadamiając o tym strony. Jeśli wniosek został skierowany do stałego mediatora podstawą takiej decyzji będą tylko ważne powody art. powiązania rodzinne ze stroną, jak również każde inne okoliczności wywołujące wątpliwości, co do bezstronności mediatora (art. 183⁶ § 2 pkt 1 w zw. z art. 183² § 4 kpc). Przyczyny te powinny poznać strony i sąd. Odmowa stałego mediatora jest skuteczna, choćby była bezpodstawna. Ocena zasadności odmowy przeprowadzenia mediacji dokonywana jest

²⁴ M. Pazdan *Umowa o mediację* Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej UJ, z. 88, 2005 – Księga Pamiątkowa ku czci Profesora Janusza Szwejca;

przez podmiot, który umieścił daną osobę na liście stałych mediatorów. Jakkolwiek wpis na listę wymaga pisemnej zgody mediatora (**art. 183² § 3 kpc**), niemniej już skreślenie z listy nie wymaga akceptacji tejże osoby.

Jeżeli strony wskazały, jako mediatora osobę nie będącą stałym mediatorem, wówczas powód odmowy przeprowadzenia mediacji lub nie wyrażenia zgody na jej prowadzenie nie będzie miał znaczenia i nie będzie poddany żadnej ocenie (**art. 183⁶ § 2pkt 2) kpc**).

Wspomnieć wypada, iż nie tylko mediator może odmówić przeprowadzenia mediacji. Także strona może nie wyrazić zgody na osobę mediatora wskazanego przez „przeciwnika” we wniosku o mediację. Co prawda ustawodawca przewidział dla strony tygodniowy termin do złożenia takiego oświadczenia, liczony od daty doręczenia jej odpisu wniosku, jednakże należy przyjąć, kierując się zasadą dobrowolności mediacji, iż jego przekroczenie nie będzie miało wpływu dla skuteczności oświadczenia.

Umowa może być zawarta również w sposób dorozumiany, bez wcześniejszego porozumienia się. Następuje to poprzez doręczenie przez jedną ze stron mediatorowi wniosku o mediację z zachowaniem opisanych wcześniej warunków formalnych. Jeżeli przeciwnik przystąpi do mediacji wówczas umowa będzie zawarta (**art. 183¹ § 2 kpc w zw. z art. 183⁶ § 1 kpc**).

Doręczenie wniosku mediatorowi wyznacza wielce doniosły moment, mianowicie z tą chwilą wszczęte zostaje postępowanie mediacyjne.

6. Postępowanie mediacyjne wszczęte na podstawie postanowienia sądu²⁵

O ile strony nie zawarły umowy o mediację przed wszczęciem postępowania sądowego, nic nie stoi na przeszkodzie, aby wdrożyć tę instytucję w toku procesu. Inicjatywa w kierunku oddania sprawy do mediacji należeć będzie przede wszystkim jednak do sądu. On to właśnie po wstępnym zapoznaniu się z pozwem lub wnioskiem wraz z załącznikami dokona oceny czy sprawa nadaje się do mediacji (**art. 183⁸ § 1 kpc**). Sąd nie musi przy tym wcześniej wysłuchiwać stanowisk stron. Może natomiast na posiedzeniu niejawnym wydać postanowienie o skierowaniu stron do mediacji (**art. 183⁸ § 3 kpc**). Jeżeli materiały dołączone do pozwu lub wniosku nie są wystarczające do podjęcia decyzji o skierowaniu stron do mediacji, sąd wyznacza pierwszą rozprawę, podczas której dokonuje właściwej oceny stron i przedmiotu postępowania. Ugodowa postawa uczestników postępowania, ich skłonność do ugody wcale nie musi oznaczać, iż sprawa będzie skierowana do mediacji. Rolą przewodniczącego będzie ocena tego czy strony są skłonne do zawarcia ugody na rozprawie czy też niezbędna będzie pomoc mediatora. Trzeba jednak pamiętać, iż pozytywna decyzja sądu o skierowaniu sprawy do mediacji musi zapaść najpóźniej, aż do zamknięcia pierwszej rozprawy. Jest to bowiem ostatni moment, kiedy sąd może samodzielnie podjąć taką decyzję. Na dalszym etapie postępowania decydują o tym już tylko same strony.

Wyjątkowo tylko w sprawach o rozwód i separację sąd może w każdym stanie sprawy skierować strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia sporych kwestii dotyczący zaspokojenia potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi oraz spraw majątkowych podlegających

²⁵ Obszernie R. Cebula *Postanowienie sądu o skierowaniu stron do mediacji w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego* Radca Prawny nr 1, 2008 r.

rozstrzygnięciu w wyroku orzekającym rozwód lub separację (**art. 445² kpc** oraz w innych sprawach rodzinnych **art. 570² kpc**). Jeżeli natomiast pojawiają się widoki na utrzymanie małżeństwa, skierowaniu sprawy do mediacji nie stoi na przeszkodzie nawet zawieszono wcześniej postępowanie (**art. 436 § 1 kpc**).

Jest to wielce istotna zmiana w podejściu ustawodawcy do spraw małżeńskich. Zrezygnował on bowiem z przepisów dotychczas regulujących posiedzenie pojednawcze, wyznaczone przed pierwszą rozprawą. Kodeks postępowania cywilnego położył nacisk na możliwość przeprowadzenia procesu mediacyjnego z bliskimi z udziałem doświadczonych mediatorów (mających wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne oraz spełniając inne ustawowe wymagania).

Niezależnie jednak od powołanego wyżej wyjątku warto pamiętać o opisanej wcześniej normie art. 223 kpc. Wszak przepis ten nakłada na przewodniczącego stosowny obowiązek podjęcia starań w kierunku pojednania stron. Świetnym środkiem do tego będzie właśnie mediacja. Dlatego też należy przyjąć, iż jakkolwiek nie sąd będzie inicjatorem wszczynającym postępowanie mediacyjne po pierwszej rozprawie, to jednak jemu właśnie będzie przypisana szczególna rola, polegająca na zachęcaniu stron do poddania się mediacji (oczywiście, o ile zaistnieje ku temu sposobność).

W jednym tylko przypadku sąd będzie zobowiązany skierować strony do mediacji (bez uszczerbku dla dobrowolności mediacji). Mianowicie w sytuacji, gdy strony zawarły umowę o mediację przed wszczęciem postępowania sądowego, do samej mediacji jednak nie doszło, zaś strona przeciwna (pozwany) podniósł zarzut z tego tytułu przed wdaniem się w spór (**art. 200² kpc**)²⁶.

Sąd kierując sprawę do mediacji czyni to wydając stosowne postanowienie, w którym wyznacza osobę mediatora (**art. 183⁹ kpc**), oraz czas trwania mediacji (**art. 183¹⁰ § 1 kpc**). Może się jednak okazać, iż jedna ze stron wyrazi sprzeciw wobec wyboru sądu. Wówczas trzeba mieć na względzie przede wszystkim **zasadę akceptowalności**. Wyraża się ona w tym, iż strony akceptują osobę mediatora. Nie można narzucać wyboru mediatora stronie, która go odrzuciła. W takim wypadku albo strony dokonają wspólnie wyboru nowego mediatora (**art. 183⁹ kpc**), albo sąd ponownie wybierze innego mediatora, kierując się oczywiście zasadą akceptowalności. Inaczej sprawa wygląda w mediacji rodzinnej, kiedy to strony najpierw wybierają mediatora a wobec braku decyzji samego wyboru dokonuje sąd (**art. 436 § 4 kpc**).

Spór mediacyjny może także przybrać charakter podstawowy. Mianowicie strona lub strony wbrew decyzji sądu, nie będą zainteresowane mediacją. Wówczas powinny złożyć stosowne oświadczenia w terminie tygodnia od dnia doręczenia odpisu postanowienia lub o dnia jego ogłoszenia (**art. 183⁸ § 3 kpc**). Trzeba w tym miejscu stanowczo podkreślić, iż niezależnie od sposobu i momentu inicjowania postępowania mediacyjnego niedopuszczalna jest domniemana zgoda strony na proces mediacji (zwłaszcza w przypadku normy **art. 183⁸ § 3 kpc**). W pierwszym rzędzie, bowiem znajduje zastosowanie konstytucyjne prawo do sądu. Rezygnacji z owego prawa nie można zatem domniemywać²⁷.

Należy jednak pamiętać o treści **art. 103 § 2 zd. 2 kpc**, który może być właściwym środkiem dyscyplinującym stronę przed nieuzasadnionym odstąpieniem od mediacji.

²⁶ R. Cebula *Mediacja obowiązkowa Mediacja w teorii i praktyce* Stalowa Wola 2009 r. str. 99-102

²⁷ R. Cebula *Mediacja ..* op. cit. str. 99-103;

Oddając sprawę do mediacji sąd określa maksymalnie miesięczny termin dla jej przeprowadzenia (**art. 183¹⁰ § 1 kpc**). Ocenia przy tym z jednej strony przedmiot postępowania, a z drugiej wiedzę i doświadczenie mediatora. Biorąc za podstawę te okoliczności, określa moment końcowy mediacji. Oczywiście także same strony mogą decydować o okresie postępowania mediacyjnego. W tym celu muszą zgodnie określić czas trwania mediacji i przedstawić go sądowi. Także rozpoczęte mediacje nie stoją na przeszkodzie przedłużeniu terminu i tym razem wystarczający jest zgodny wniosek stron. Bez znaczenia jest przy tym, czy strony wystąpią o przedłużenie terminu bezpośrednio do sądu czy też uczynią to za pośrednictwem mediatora. Ważne jest tylko to, by wola stron, co do przedłużenia terminu mediacji była wyrażona w sposób jednoznaczny. Jeżeli sąd wyznaczył miesięczny termin mediacji, a strony nie wniosły o jego przedłużenie, wówczas przewodniczący po jego upływie wyznaczy rozprawę (**183¹⁰ § 2 kpc**). Z kolei w sytuacji, kiedy strona wycofa się z mediacji przed upływem wskazanego w postanowieniu terminu, także i wtedy zajdzie potrzeba niezwłocznego wyznaczenia rozprawy.

Sąd wydając postanowienie o skierowaniu stron do mediacji nie zawiesza postępowania. Odracza natomiast rozprawę z terminem z urzędu.

Ustawodawca wyłączył możliwość skorzystania z postępowania mediacyjnego w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym, upominawczym (**art. 183⁸ § 4 kpc**). Oznacza to, iż w każdym innym postępowaniu cywilnym możliwa jest mediacja sądowa, art. w postępowaniu uproszczonym i zwyczajnym. Ustawodawca o ile uzna, iż mediacja nie jest dopuszczalna musi to wyraźnie wskazać art. zakazując zawarcia ugody jak to ma miejsce w **art. 477¹² kpc** regulującym zasady postępowania z zakresu ubezpieczeń społecznych.

7. Przebieg postępowania mediacyjnego

Mediator określony w postanowieniu sądu lub wskazany przez same zainteresowane strony organizuje przebieg postępowania mediacyjnego (**art. 183¹¹ kpc**). Do niego należy ocena czy właściwym będzie wyznaczenie posiedzenia mediacyjnego, czy też lepsze okażą się bezpośrednie kontakty ze stronami bez udziału drugiej strony. Zarówno w jednym jak i w drugim przypadku mediator musi niezwłocznie ustalić ze stronami termin spotkań lub posiedzenia mediacyjnego. Mediator jest też organizatorem miejsca spotkań i posiedzeń. Jako że mediacja leży nie tylko w interesie samych stron, wymiaru sprawiedliwości, ale także w interesie lokalnych społeczności, dlatego też nie stoi na przeszkodzie, aby mediator zainicjował współpracę z miejscowymi władzami samorządowymi. Jak pokazuje bowiem doświadczenie, lokalne samorządy są chętne nieść wszelką pomoc, między innymi udostępniając lokale.

Regulą powinno być, iż mediator zdobywa wiedzę o sprawie, stronach konfliktu z materiałów dostarczonych mu przez same strony. Może jednak zachodzić potrzeba zapoznania się z aktami sprawy lub ich częścią. Wtedy sąd może go upoważnić do przeglądania akt, wcześniej jednak strony muszą złożyć w tym celu zgodny wniosek.

Z przebiegu mediacji mediator sporządza protokół, w którym oznacza miejsce i czas przeprowadzenia mediacji. Wpisuje dane swoje i stron wraz z adresami. W protokole musi być zamieszczony wynik mediacji (**art. 183¹² § 1 kpc**). Jeżeli ugoda nie jest skomplikowana i nie wymaga odrębnego druku może być wciągnięta do protokołu. W takim wypadku protokół wraz z ugodą podpisują strony i mediator. Jeżeli zaś ugoda została spisana osobno wówczas protokół podpisuje tylko mediator

a strony samą ugodę. Gdyby strona z jakiegoś powodu nie mogła podpisać ugody rolą mediatora jest stwierdzenie tej okoliczności, czyniąc w protokole stosowną wzmiankę (**art. 183¹² § 2 kpc**). Strony otrzymują odpisy protokołów.

Jeżeli doszło do zawarcia ugody, mediator niezwłocznie składa protokół wraz z ugodą w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy według właściwości ogólnej lub wyłącznej (**art. 183¹³ § 1 kpc**). W sytuacji kiedy mediacja została wszczęta na podstawie postanowienia sądu, mediator składa protokół w sądzie rozpoznającym sprawę, a jeżeli doszło do zawarcia ugody także ugodę.

8. Końcowe czynności postępowania mediacyjnego (postępowanie, co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem)

Wspomniana nowelizacja kpc z 16 września 2011 r. wprowadziła znaczne ułatwienie odstępując od nazbyt formalistycznego podejścia do inicjowania postępowania o zatwierdzeniu ugody mediacyjnej. Mianowicie nowo brzmiący przepis **art. 183¹² § 2¹ kpc** stanowi, iż przez podpisanie ugody strony wyrażają zgodę na wystąpienie do sądu z wnioskiem o jej zatwierdzenie, o czym mediator informuje strony.

Po wpłynięciu protokołu wraz z ugodą sąd wyznacza niezwłocznie posiedzenie w celu przeprowadzenia postępowania, co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem (**art. 183¹⁴ § 1 kpc**). O posiedzeniu sąd zawiadamia strony. Jeżeli jednak przedmiotem ugody są postanowienia nie nadające się do egzekucji art. strony zniosły służebność drogi koniecznej, lub zniosły współwłasność majątku objętego małżeńską wspólnością ustawową bez dodatkowych świadczeń art., wówczas sąd może zatwierdzić ugodę na posiedzeniu niejawnym (**art. 183¹⁴ § 2 kpc**) – doręczając odpisy postanowień stronom wraz z uzasadnieniem.

Zanim jednak dojdzie do zatwierdzenia ugody sąd bada jej treść. O ile sąd ustali, iż ugodą jest sprzeczna z prawem²⁸ lub z zasadami współzycia społecznego²⁹ albo zmierza do obejścia prawa, bądź jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności, odmówi zatwierdzenia ugody w całości lub części wydając stosowne postanowienie (**art. 183¹⁴ § 3 kpc**). Przesłanki uzasadniające odmowę zatwierdzenia ugody wyznaczają ramy fachowości mediatora. W zależności, bowiem od przedmiotu postępowania mediacyjnego mediator musi wykazać się ogólną wiedzą, która pozwoli mu ostrzec strony przed nieskutecznymi warunkami ugody³⁰. Zwłaszcza dotyczy to obowiązku

²⁸ **1985.03.04 postanowienie SN III CRN 40/85**: Jedną z przyczyn uznania przez sąd za niedopuszczalne zawarcie ugody jest sprzeczność tej czynności z prawem;

²⁹ **1974.02.21 wyrok SN II CR 840/73 OSNC 1974/12/216**: Rażąco naruszenia usprawiedliwionego interesu osób uprawnionych ma miejsce wówczas, gdy zawarcie ugody postawiło obiektywnie jej stronę w zdecydowanie gorszej sytuacji, niż gdyby ugody nie zawierała, zwróciła się do sądu o rozstrzygnięcie sporu i rozstrzygnięcie to uzyskała;

³⁰ **1969.06.02 wyrok SN II PR 194/69**: Ugoda, zwłaszcza w dziedzinie stosunków pracy i w ogóle roszczeń pracowników względem zakładu pracy w sensie określonym w przepisach art. 459-477 k.p.c., nie powinna być - sprzecznie z zasadami współzycia społecznego - krzywdząca dla pracownika. Ugoda poza sądem zawarta powinna być uznana za krzywdząca pracownika poszkodowanego w wypadku przy pracy, jeżeli na mocy ugody pracownik (wierzyciel) otrzymałby świadczenie w rażący sposób odbiegające od tych, jakie należałoby zasądzić na jego rzecz odpowiednio do ustalonego stanu faktycznego i jego prawidłowej oceny na podstawie przepisów prawa cywilnego. Należy bowiem mieć na względzie to, że w obowiązującym systemie prawnym wszystkie zobowiązania i prawa powinny być wykonywane w sposób realny i zgodnie ze swoją rzeczywistą treścią społeczną i prawną;

zadbania o czytelność postanowień ugody, zrozumiałość i spójność wewnętrzną³¹. Treść ugody powinna dokładnie określać ustalone między stronami rozmiary świadczeń i zakres objętych mediacją roszczeń. Strony muszą zadbać, aby warunki ugody były ostateczne, a nade wszystko nie nasuwały wątpliwości. Koniecznie trzeba dodać, iż nie jest możliwe późniejsze usuwanie niejasności, jakie pojawiłyby się w treści ugody³². Z kolei, aby można było uzupełnić ugode, niezbędna jest nowa umowa (ugoda), a więc zgodne oświadczenia woli stron.

Zakres przedmiotowy ugody mediacyjnej jest nieograniczony. Strony nie są związane zakresem przedmiotowym sprawy sądowej inicjowanej pozwem lub wnioskiem. Tylko strony kształtują zakres swoich zobowiązań ujętych w ugodzie mediacyjnej. Rolą sądu jest wyłącznie zbadanie czy treść ugody mediacyjnej odpowiada przesłankom wyrażonym w normie art. 183¹⁴ § 3 kpc³³.

Jeżeli sąd zaakceptuje warunki ugody, wówczas i wtedy jego decyzja przybierze dwojaką postać. Albo postanowi na posiedzeniu niejawnym zatwierdzić ugode, albo, o ile nadaje się do egzekucji, nada ugodzie klauzulę wykonalności na posiedzeniu jawnym.

Jeżeli postępowanie mediacyjne wszczęto przed wniesieniem pozwu lub wniosku inicjującego postępowanie sądowe wówczas prawomocne postanowienie zatwierdzające ugode lub odmawiające zatwierdzenia kończy postępowanie mediacyjne. Natomiast, kiedy postępowanie mediacyjne wszczęto w toku postępowania sądowego, wówczas wraz z postanowieniem zatwierdzającym ugode (w obojętnie, jakiej postaci) sąd umorzy postępowanie (**art. 355 § 2 kpc**).

Postanowienie zatwierdzające ugode lub odmawiającego jej zatwierdzenia, wszczęte na podstawie umowy lub postanowienia sądu jest zawsze zaskarżalne (**art. 394 § 1 pkt 10¹ kpc**).

Ugoda zawarta przed mediatorem po jej zatwierdzeniu przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem zgodnie z treścią **art. 183¹⁵ § 1 kpc**. Nowelizacją z dnia 16 września 2011 r. przyjęto nową wersję zapisu tego art. W zdaniu drugim, który stanowi, iż ugoda zawarta przed mediatorem, którą zatwierdzono przez nadanie jej klauzuli wykonalności, jest tytułem wykonawczym – **art. 183¹⁵ § 1 kpc**.

Ugoda mediacyjna powinna spełniać wymogi konieczne dla zachowania właściwej formy czynności prawnej. Stanowi o tym wprost **art. 183¹⁵ § 2 kpc**. Ustawodawca w sposób jasny i nie budzący wątpliwości uregulował tę kwestię, oczekując zachowania właściwej formy czynności prawnej dla ugody mediacyjnej, jednocześnie licząc się z poważnymi konsekwencjami w sytuacji braku właściwej formy, łącznie z nieważnością czynności prawnych z art. 58 § 1 kc. Trzeba jednak przyznać, iż celowość owego zapisu nie cieszy się powszechną akceptacją.

³¹ 1974.02.20 postanowienie SN III CRN 361/73: Ugody co do sposobu zarządzania nieruchomością, jak również o podział *quo ad usum*, są dopuszczalne, przedmiotem ich bowiem są prawa majątkowe, którymi współwłaściciele mogą dowolnie dysponować. Jednakże treść postanowienia w tym przedmiocie musi być jasna i zrozumiała;

³² 1973.02.21 postanowienie SN III CRN 415/72 OSNC 1974/1/10;

³³ Obszernie R. Cebula *Zakres przedmiotowy ugody zawartej przed mediatorem w postępowaniu cywilnym* Radca Prawny, 2011/12

9. Koszty postępowania

Zgodnie z treścią art. 183⁵ kpc mediator ma prawo do wynagrodzenia i zwrotu wydatków związanych z przeprowadzeniem mediacji (o ile wyrazi zgodę, może również prowadzić mediację bez wynagrodzenia). Wynagrodzenie to obciąża wyłącznie strony³⁴, co oznacza, iż nie mogą one liczyć na to, że Skarb Państwa wyłoży za nie koszty wynagrodzenia mediatora. Wynagrodzenie to nie jest bowiem zaliczane do wydatków (koszty sądowe) sądowych³⁵, dlatego też strony nie mogą liczyć na to, iż sąd zwolni je od obowiązku ich ponoszenia.

Wysokość wynagrodzenia mediatora ustalana jest w umowie między stronami postępowania mediacyjnego a mediatorem, o ile mamy do czynienia z mediacją pozasądową (mediacją, do której doszło nie na podstawie postanowienia sądu). W tym też względzie panuje pełna swoboda. Inaczej jednak wygląda sytuacja w przypadku mediacji sądowej. Wtedy, bowiem wysokość wynagrodzenia mediatora określona jest przepisami prawa, czyli rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r.³⁶

Zgodnie z treścią tego aktu prawnego w sprawach o prawa majątkowe wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu, jednak nie mniej niż 30 złotych i nie więcej niż 1000 złotych za całość postępowania mediacyjnego. Art. jeżeli strona dochodzi zwrotu pożyczonych 25000 złotych, to wartość przedmiotu sporu wynosi 25000 złotych, wynagrodzenie mediatora określa więc 1% z 25000 złotych, co równe jest 250 złotych. Natomiast w sprawach o prawa majątkowe, w których wartości przedmiotu sporu nie da się ustalić, oraz o prawa niemajątkowe (art. sprawa rodzinna o ustalenie kontaktów rodzica z dzieckiem) wynagrodzenie mediatora za pierwsze posiedzenie mediacyjne, przeprowadzone w wyznaczonym przez sąd czasie mediacji, wynosi 60 złotych, a za każde następne posiedzenie – 25 złotych. Jeżeli sąd upoważnił mediatora do zapoznania się z aktami sprawy, wynagrodzenie za całość postępowania mediacyjnego podwyższa się o 10%.

Ustawodawca we wspomnianym rozporządzeniu określił również zasady zwrotu udokumentowanych i niezbędnych wydatków mediatora poniesionych w związku z przeprowadzeniem mediacji. I tak, mediator ma prawo do zwrotu kosztów:

- 1) przejazdów – w wysokości i na warunkach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej i samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju;
- 2) zawiadomień stron;
- 3) zużytych materiałów biurowych;
- 4) wynajmu pomieszczenia niezbędnego do przeprowadzenia posiedzenia mediacyjnego, w wysokości nieprzekraczającej 50 złotych za jedno posiedzenie.

³⁴ A. Antkiewicz *Koszty postępowania mediacyjnego w procesie cywilnym* Radca Prawny 2007 nr. 3, str. 110-113;

³⁵ Art. 6 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 z późn. zm.) stanowi, iż koszty mediacji nie stanowią wydatków.

³⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu mediacyjnym Dz. U. Nr 239, poz. 2018, z dnia 2005 r.

O ile mediator jest podatnikiem zobowiązany do rozliczenia podatku od towarów i usług, wynagrodzenie oraz wydatki podwyższa się o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług.

Ustawodawca chcąc zachęcić strony do poddania się mediacji przyjął regułę, iż jeżeli w przypadku nieskutecznej mediacji lub braku zatwierdzenia ugody przez sąd, w terminie trzech miesięcy strony wniosły sprawę do sądu wówczas koszty mediacji (wynagrodzenie i wydatki mediatora) zaliczone będą na poczet niezbędnych kosztów procesu (**art. 98¹ § 2 kpc**) w wysokości nie większej niż $\frac{1}{4}$ opłaty. Natomiast jeżeli strony zawarły ugodę przed mediatorem którą następnie zatwierdził sąd, wówczas strona wnosząca opłatę sądową od pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji, uzyska jej zwrot w wysokości $\frac{3}{4}$ wartości opłaty³⁷.

Zasadą jednak jest, iż koszty mediacji prowadzonej na skutek postanowienia sądu i zakończonej ugodą znosi się wzajemnie (**art. 104¹ kpc**). Oznacza to, że strony pozostają przy swoich kosztach, jakie ponieśli w związku z mediacją. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, aby strony w ugodzie mediacyjnej umówiły się inaczej i określiły odmiennie zasady zwrotu kosztów postępowania.

Jeżeli nie dojdzie do zawarcia ugody mediacyjnej wówczas koszty postępowania mediacyjnego będą rozliczone wedle reguł ogólnych (**art. 98¹ § 1 kpc**). Stronie w takim przypadku będzie należał się zwrot kosztów postępowania mediacyjnego stosownie do wyniku procesu. Zatem, jeżeli nie doszło do zawarcia ugody mediacyjnej i sąd miałby rozstrzygnąć sprawę, wówczas strona wygrywająca będzie mogła domagać się zasądzenia na swoją rzecz od przeciwnika kosztów postępowania mediacyjnego w wysokości przez nią poniesionej. Strona wygrywająca może również domagać się zwrotu wynagrodzenia pełnomocnika radcy prawnego lub adwokata biorącego udział w postępowaniu mediacyjnym (**art. 98¹ § 3 kpc**). Może nadto domagać się zwrotu niezbędnych kosztów postępowania mediacyjnego obejmującego art. równowartość zarobku utraconego w skutek uczestnictwa w mediacji (**art. 98¹ § 2 kpc**). Strona jest uprawniona także do domagania się od przeciwnika, niezależnie od wyniku sprawy, zwrotu kosztów postępowania mediacyjnego, jeżeli ten bez usprawiedliwionej przyczyny odmówił poddania się mediacji, na którą wcześniej wyraził zgodę (**art. 103 § 2 kpc**).

Koszty postępowania nieprocesowego uregulowane są w przepisach **art. 520 kpc**.

10. Przedawnienie roszczeń objętych ugodą mediacyjną

Wszczęcie postępowania mediacyjnego przerywa bieg przedawnienia (**art. 123 § 1 pkt 3 kc**), i nie biegnie ono na nowo dopóki nie zostanie zakończone (**art. 124 § 2 kc**). Roszczenie objęte ugodą mediacyjną i zatwierdzoną przez sąd przedawnia się z upływem 10 lat (**art. 125 § 1 kc**).

³⁷ Art. 79 ust. 1 pkt 2) a) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 z późn. zm.);

11. Wzory postanowień

Sygn. Akt I C /05

Postanowienie

Dnia 2012 r.

Sąd Rejonowy w Będzinie Wydział I Cywilny w składzie następującym
Przewodniczący: SSR
po rozpoznaniu w dniu 2010 r. w Będzinie na posiedzeniu niejawnym sprawy
z powództwa
Pawła Slobody
przeciwko Joannie Diabel
o zapłatę

POSTANAWIA

1. Skierować powoda Pawła Slobodę i pozwaną Joannę Diabel do mediacji;
2. Wyznaczyć do prowadzenie postępowania mediacyjnego mediatora Piotra Chorzelskiego;
3. Wyznaczyć 30 dniowy termin do prowadzenia postępowania mediacyjnego.

zarządzenie:
odpis postanowienia doręczyć:

Sygn. akt I C /05

Postanowienie

Dnia 2012 r.

Sąd Rejonowy w Będzinie Wydział I Cywilny w składzie następującym:
Przewodniczący: SSR
po rozpoznaniu w dniu 2010 r. w Będzinie na posiedzeniu jawnym
sprawy z powództwa Anny Stodalskiej
przeciwko Magdalenie Łuczywo
o zniesienia służebności osobistej

POSTANAWIA

1. zatwierdzić ugodę zawartą w dniu 14 lipca 2005 r. przed mediatorem Gwidonem Jaworowskim pomiędzy Anną Stodalską i Magdaleną Łuczywo, która stanowi integralną część niniejszego postanowienia;
2. umorzyć postępowanie.

Sygn. akt I Ns /05

P o s t a n o w i e n i e

Dnia 2012 r.

Sąd Rejonowy w Będzinie Wydział I Cywilny w składzie następującym
Przewodniczący: SSR
po rozpoznaniu w dniu 2010 r. w Będzinie na posiedzeniu jawnym
sprawy z wniosku Bryszardy Krauzowicz
z udziałem Piotra Semperskiego, Grzegorza Majcherskiego, Katarzyny Cak
o dział spadku

POSTANAWIA

1. Nadać klauzulę wykonalności ugodzie zawartej w dniu 10 lipca 2005r. przed mediatorem Włodzimierzem Bolińskim między wnioskodawczynią Bryszardą Krauzowicz a uczestnikami Piotrem Semperskim, Grzegorzem Majcherskim i Katarzyną Cak;
2. Umorzyć postępowanie;
3. Znieść wzajemnie koszty postępowania.